

EARLY GENDER SOCIALIZATION – A REASON FOR THE GENDER INEQUALITY ON THE LABOUR MARKET

Ichim George Marian

Assoc. Prof., PhD, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași

Abstract: Absence of girls' exposure to the same situations and behaviors specific to men can be detrimental to achieving gender equality in all areas of activity. Very often girls do not experience the level of exposure or encouragement to which boys are exposed. This is often subtle, but it is the first obstacle faced by women. Pre-school is the age at which children begin to build their identity as boys and girls, developing their self-esteem. So, this is the ideal time to transmit the essential message that girls and boys have the same value in our society. Parents of boys have traditional perceptions about gender roles. Also, boys fathers tend to focus more on the traditional role of family support than girls fathers; while mothers of boys put more emphasis on their role as family caretaker.

Keywords: cognitive approach, gender identity, gender roles, theory of social learning, gender socialization

Introducere

Conținutul acestui articol se dorește a fi o analiză conceptuală cu privire la posibilitatea existenței unei cauzalități între discriminarea de gen la locul de muncă și factorii socializatori care stau la baza dezvoltării personale a femeilor și bărbaților. Astfel, prin intermediul acestui articol nu se dorește a se aduce rezultate noi, proprii cu privire la situația femeilor pe piața forței de muncă, ci se dorește a fi o scurtă incursiune în studiile realizate până în prezent care au ca și temă centrală stabilirea relațiilor dintre socializarea de gen și discriminarea pe piața forței de muncă. De asemenea, acest articol nu se dorește a fi reprezentativ pentru situația femeilor, însă se vrea ca prin această lucrare să se conștientizeze posibilele dificultăți care își au rădăcina în relația de cauzalitate dintre socializarea timpurie de gen și construirea unei „carriere de succes”.

În încercarea de a explica principalele cauze a existenței barierelor profesionale din perspectiva fenomenului socializării de gen, acest articol dezvoltă conceptele referitoare la:

- Relația dintre stereotipii și educația intrafamilială
- Teoriile explicative ale fenomenului socializării de gen
- Principalele distincții între conceptele de „sex” și „gen”

Sex și gen în dezvoltarea personală și profesională

Adeseori, tradițiile și stereotipurile afectează carierele femeilor și bărbaților, deoarece le influențează alegerea căilor educaționale (Bourhis, 2009, 87). De exemplu, matematica, știința și tehnologia sunt percepute ca materii „pentru băieți”, fapt ceea ce are drept rezultat un număr mai mic de fete care studiază aceste materii (Eccles, 2011, 195). Prin urmare, sunt mai puțini absolvenți de sex feminin și mai puține femei care lucrează în aceste domenii, în pofida faptului că mai mult de jumătate din totalul absolvenților de universitate din UE sunt femei (She Figures, 2013, 88).

Puținele femei care doresc să urmeze sau urmează „calea” unei educații și cariere fără diferențe de gen, își doresc pe lângă carieră și o viață privată (Balahur și Balahur, 2010, 263).

Astfel, acestea vor ca locul de muncă să le aducă, împreună cu satisfacția că își pot desfășura activitatea într-o arie pentru care s-au pregătit, și recompense financiare pe măsura efortului depus, vacanță suficientă și nu în ultimul rând, posibilitatea de a avea copii (Eccles și Wang, 2016, 101).

Lipsa timpurie a „expunerii” fetelor la aceleași situații și comportamente specifice bărbaților poate fi dăunătoare pentru realizarea echilibrului de gen în toate domeniile de activitate. Fetele, în general, nu ajung a experimenta nivelul de expunere sau de încurajare la care sunt expuși băieții. Acest lucru este adesea subtil, dar este primul obstacol cu care se confruntă și confundă atât de multe femei. Perioada preșcolară este vârsta la care copiii încep să-și construiască identitatea lor ca băieți și fete, dezvoltându-și stima de sine. Așadar, acesta constituie momentul ideal pentru a le transmite mesajul esențial că fetele și băieții au aceeași valoare în societatea noastră (Eliot, 2011, 11-12).

În cercetarea sa cu privire la gen și educație, Eliot (2011, 37) a constatat că părinții oferă mai multe tipuri de mesaje fetelor lor; mesaje care subminează atât încrederea fiicelor în abilitățile lor în ceea ce privește; de exemplu, matematica și știința; cât și interesul lor de a urma o carieră în aceste domenii. Cercetătorii Neuenschwander, Vida, Garret & Eccles (2007) au găsit o relație puternică între rolul central al părinților în crearea diferențelor dintre valorile și auto-percepțiile fetelor. Aceste diferențe dintre percepția de sine și valori vor afecta mai târziu posibilitățile de a alege o anumită carieră (Neuenschwander et al., 2007, 595).

Autoarea Lorber Judith (2011) afirmă că distincția dintre sex și gen, o piatră de temelie a teoriei feministe încă din anii 1970, pare să fie acceptată pe scară largă în ziua de azi. Ceea ce ține de biologia și fiziologia femeilor și bărbaților sunt considerate rezultate genetice și hormonale (deci, ține de sex); în timp ce restul, ce ține de ceea ce este feminin și masculin, sunt considerate produse sociale și culturale (deci, ține de gen). Așadar, organele genitale, menstruația, masa musculară țin de sex. Diferențele de salarizare, purtutul unei anumite vestimentații țin de gen. Acestea sunt efecte interactive cu privire la corpul uman, creier, experiențe de viață și mediu social (de exemplu, exercițiile afectează masa musculară sau menstruația) (Lorber, 2011, 406).

Sociologii, afirmă Wharton (2012), au susținut efectele cruciale ale mediului social și cultural, care au fost ignorate de foarte mulți oameni de știință care susțin că mintea femeilor și a bărbaților este, din punct de vedere fiziologic, diferită; iar aceste diferențe explică ordinea socială de gen care conduce la căi educaționale și de carieră diferite între femei și bărbați (Wharton, 2012, 103).

Studiul lui Wharton (2012) amintește că teoria privind organizarea creierului a fost propusă în anul 1959 ca rezultat al studiilor efectuate pe animale. Această teorie a fost aplicată și oamenilor începând cu anul 1967. Aceasta continuă să fie utilizată ca model explicativ a comportamentului femeilor și a bărbaților (Wharton, 2012, 71). Judith Lorber (2011) spune că în mod curent încă mai este de aplicabilitate (în știință) afirmația că efectele hormonale asupra fătului reprezintă baza diferențelor de sex și de gen și care, pe viitor, vor conduce la lipsa de atracție a femeilor cu privire la anumite discipline (matematică, știință, etc.); înclinarea spre creșterea și educarea copiilor (Lorber, 2011, 407).

Socializarea reprezintă un proces prin intermediul căruia persoanele afișează caracteristici și aptitudini de gen și dobândesc un sens de sine (Barber, Eccles și Stone, 2001, 431). Procesul de socializare transformă aspectele biologice în diferențe de gen cu privire la comportamente și personalitate. Socializarea nu explică diferențele de gen prin invocarea factorilor biologici; ci prin accentuarea modului în care aptitudinile, comportamentele persoanelor sunt rezultatul contactului cu societatea. Diferențele și asemănările de gen sunt

dobândite prin procese specifice care acționează chiar și înainte de naștere. Prin socializare oamenii învață ce se așteaptă de la ei în calitate de femei sau bărbați (Bourhis, 2009, 62).

Importanța părinților în socializarea timpurie cu privire la gen

Faptul că oamenii se bazează în interacțiunile umane pe gen reafirmă puterea genului ca o importantă categorie socială. În literatură (Wharton, 2012) se admite abilitatea genului de a furniza informații despre persoane; fapt ce este aproape inconștient. Odată ce o persoană este categorizată ca fiind femeie sau bărbat, genul este utilizat pentru a organiza și interpreta informațiile suplimentare despre persoană și de a formula așteptări cu privire la comportament (Wharton, 2012, 102).

Atribuirea unui copil unei categorii de gen implică anumite procese care sprijină formarea unui individ din punct de vedere al genului. De exemplu, atunci când părinții află că vor avea o fată, acești vor decora camera copilului mai degrabă în culoarea roz, decât albastru. Același lucru se întâmplă și în cazul alegerii hainelor sau jucăriilor viitorului copil (Pomerleau et al., 1990, 360). Viața copiilor într-o lume divizată din punct de vedere al genului, la care se adaugă experiențele descrise mai sus contribuie la dezvoltarea lor ca femei sau bărbați.

Dintr-o perspectivă individualistă, socializarea parentală reprezintă sursa principală a majorității diferențelor de gen în ceea ce privește trăsăturile și personalitatea. Autoarea Wharton (2012) aduce în discuție un experiment în care părinții trebuiau să-și descrie copiii nou-născuți pe baza unei liste cu adjective. Experimentul a scos la iveală că părinții care aveau fete le descriau ca fiind mai mici, distrase, fine; decât copiii de sex masculin; deși toți copiii selectați aveau aproximativ aceiași greutate, înălțime, masă musculară (Wharton, 2012, 107).

Într-un alt exemplu oferit de către Wharton (2012), al cărui subiecți (copii fete și băieți) beneficiau în aceeași măsură de îngrijire, căldură, responsabilitate, atenție din partea părinților, s-a constatat diferențe între aceștia, legate de modul în care părinții relaționau cu copiii. Una din cele mai importante dimensiuni ale diferențelor de tratament a constat în jocurile, jucăriile și activitățile în care erau implicați copiii (Wharton, 2012, 110). Maccoby (1998) a demonstrat că atunci când trebuie să aleagă, părinții oferă fetelor și băieților diferite tipuri de jucării (păpuși pentru fete și mingi pentru băieți). Aceste alegeri cu privire la jucării conturează modul în care părinții și copiii interacționează pe parcursul activității de joacă. Datorită faptului că băieții sunt mai predispuși în a primi jucării „de acțiune” (de exemplu, mingi), activitatea de joacă dintre părinți și băieți va fi mult mai dură și fizică, decât în activitățile în care sunt implicați părinții cu fetele lor (Maccoby, 1998, 68).

Un alt aspect discutat în literatura de specialitate (Eccles, 2011; Lytton și Romney, 1991), legat de socializarea de gen, privește pedeapsa și răspunsul părinților la comportamentul nedorit al copiilor. Lytton & Romney (1991) afirmă că băieții sunt mai predispuși decât fetele să primească pedepse fizice. Odată cu înaintarea în vârstă a copiilor, acestora li se atribuie anumite sarcini domestice (Lytton și Romney, 1991, 283). Eccles (2011) scoate în evidență că deși părinții consideră că sarcinile casnice sunt atribuite în mod egal fetelor și băieților; în urma discuțiilor cu copiii s-a constatat că fetele întreprind mai multe activități casnice, spre deosebire de băieți. Fetele tind să realizeze sarcini asociate cu femeile (curățenie, gătit); în timp ce băieții întreprind sarcini masculine (munca în afara casei) (Eccles, 2011, 199).

Raley și Bianchi (2006) au demonstrat că părinții de băieți au percepții tradiționale asupra rolurilor de gen. De asemenea, tații de băieți au tendința de a se concentra mai mult pe rolul tradițional de întreținător al familiei, decât tații de fete; în timp ce mamele de băieți pun accentul mai mult pe rolul lor de îngrijitor al familiei (Raley și Bianchi, 2006, 417).

Într-un studiu efectuat de către Levant și Rankin (2014) sunt propuse patru tipuri de rezultate ale influenței socializării asupra adoptării unei personalități de gen; rezultate care se datorează acțiunii mamei, tatălui, ambilor părinți și anturajului (grupului de colegi).

1. Mamele încearcă să managerieze emoțiile copiilor lor de sex masculin. Acestea, atunci când au un băiat, afișează o mimică mult mai mulțumitoare (Garner, Robertson & Smith, 1997: 680; Levant și Rankin, 2014, 181).

2. Tații preiau din atribuțiile legate de îngrijirea copiilor când aceștia ating vârsta de 13 luni; iar din acest moment, îi socializează pe fete și băieți cu privire la stereotipurile de gen; mai ales atunci când tatăl împărtășește profund astfel de convingeri stereotipice. Interacțiunea tatălui cu copilul are loc mai ales când acesta este băiat. Tatăl este cel care se implică în dezaprobarea față de activitățile de gen specifice celuilalt sex (Levant și Rankin, 2014, 181).

3. Ambii părinți se implică în conversațiile legate de emoții; însă, conversațiile cu privire la emoții, inițiate de către mame, sunt mult mai dese și mai lungi. Părinții descurajează băieții să-și exprime emoțiile de vulnerabilitate; în timp ce față de fete, părinții le încurajează să învețe să-și exprime această vulnerabilitate (Levant și Rankin, 2014, 182).

4. Anturajul/colegii. De regulă, fetele se joacă cu una sau mai multe fete; activitatea lor având la bază menținerea relației de prietenie (minimalizarea conflictelor și a ostilității, maximizarea cooperării) și povestirea secretelor; fapt ce conduce la accentuarea empatiei, auto-conștientizarea emoțiilor și a expresivității emoționale. Spre deosebire de fete, activitatea băieților se desfășoară în grupuri mari și jocuri structurate după un set de reguli; în cadrul cărora competențe, precum învățarea de a se juca după reguli, munca de echipă, rezistența și competiția sunt asimilate. Cultura promovată în cadrul activităților băieților sancționează pe aceia care încalcă normele, precum expresia vulnerabilității, incapacitatea de a te lupta și afecțiunea (Levant și Rankin, 2014, 182; Eccles, 2011, 196).

Toate aceste influențe produc anumite consecințe. În primul rând, bărbați dezvoltă o formă de empatie denumită „empatie acțiune”, care poate fi definită ca reprezentând abilitatea de a vedea lucrurile din punctul de vedere al altor persoane și de a prezice ce vor face aceștia. În același timp, femeile dezvoltă o „empatie emoțională” care reprezintă posibilitatea de a observa punctul de vedere al altora și de a fi capabil de a ști cum se simt aceștia. În al doilea rând, bărbații experimentează și exprimă mai multă agresivitate și tind să își transforme vulnerabilitate în mânie (Levant și Rankin, 2014, 184).

Teorii cu privire la socializarea de gen

În conformitate cu Bem (1983), întâlnim trei mari teorii cu privire la socializare. Aceste teorii încearcă să ofere anumite explicații modului în care copiii își construiesc identitatea de gen (femeie sau bărbat); preiau din caracteristicile asociate genului afișat; învață să se folosească de genul lor pentru a asimila informații despre ei și ceilalți (Bem, 1983, 599).

1. Teoria învățării sociale. Aceasta presupune că rolurile de gen sunt învățate prin intermediul acțiunii de întărire (pozitivă și negativă); caz în care copii sunt stimulați să adopte un anumit tip de comportament masculin sau feminin. De asemenea, învățarea unui astfel de comportament se realizează prin observație și modelare. Acțiunea de întărire, indiferent dacă este experimentată sub forma unor recompense/pedepse sau prin observație, se află la baza adoptării de către copii a unor comportamente de gen, în funcție de sexul lor biologic. Tratamentele diferențiate la care sunt supuși copii de gen feminin și masculin de către părinți sau alți agenți de socializare conduce la diferențe de gen în comportament (Bem, 1983, 602).

Wharton (2012) exemplifică această teorie prin raportarea la situația în care un părinte reacționează diferit în funcție de sexul biologic al copilului (de exemplu, unui băiat de trei ani care a căzut, părinții îi pot spune să nu plângă pentru că este bărbat sau să îl ignore. Astfel, teoria învățării sociale argumentează că reacțiile viitoare ale unui copil, în situații similare, vor fi influențate de răspunsurile primite. Totodată, se poate concluziona că dacă părinții de băieți tind să răspundă într-un anumit mod, iar părinții de fete în alt mod, teoria învățării sociale va afirma că s-a creat un comportament specific unui anumit gen (Wharton, 2012, 155).

2. *Abordarea cognitivă.* Prin intermediul acestei abordări se examinează modul în care persoanele internalizează înțelesurile conceptului de gen oferite de către societate; iar mai apoi utilizează aceste înțelesuri în vederea construirii identității proprii. De asemenea, abordarea examinează conexiunile dintre categoriile de gen și înțelesurile date de către persoane acestor categorii. Se asumă că aceste înțelesuri conduce și ajută la explicarea comportamentelor individuale (Howard, 2000, 385).

Mai degrabă decât a se concentra pe rolul mediului în modelarea comportamentului copiilor; abordarea cognitivă pune accentul pe modul în care copiii par să se înțeleagă pe ei înșiși și lumea în care trăiesc. Parte a acestei înțelegeri implică recunoașterea diferitelor așteptări față de femei sau bărbați. Odată recunoscute, copii sunt motivați să adopte aceste așteptări. Totodată, atunci când copiii se categorizează drept femei sau bărbați și recunosc acest fapt ca fiind stabil de-a lungul timpului, aceștia sunt motivați să adopte un comportament specific genului de care aparțin (Bem, 1993, 22).

Abordarea cognitivă cunoaște o formă cunoscută sub denumirea de: teoria schemei de gen. Bem (1993) argumentează că în anumite culturi, unde distincțiile de gen sunt puternic internalizate, copiii învață să se folosească de gen pentru a da sens experiențelor lor și proceselor care cuprind informații noi. Prin aceste procese persoanele dobândesc personalități, caracteristici care sunt în acord cu înțelesurile lor cu privire la ei înșiși ca femei sau bărbați (Bem, 1993, 71). Din această teorie ia naștere două alte perspective cu privire la teoria schemei de gen:

a) *Polarizarea de gen.* Aceasta reprezintă credința că ce este acceptabil pentru femei, nu este acceptabil pentru bărbați (și vice-versa); iar cei care deviază de la aceste standarde sunt considerați a fi imorali. Acest fapt conduce la ideea că celălalt gen reprezintă „sexul opus”.

b) *Androcentricitatea.* Se referă la credința că bărbații și masculinitatea sunt superioare femeilor și feminității; astfel că bărbații și masculinitatea reprezintă standardele sau normele. Masculinitatea reprezintă un aspect societal dezirabil (Bem, 1993, 77). Astfel, conform lui Wharton (2012), copiii pot fi învățați să asocieze păpușile cu fetele și mașinuțele cu băieții. De asemenea, aceștia sunt învățați că băieții care se joacă cu păpuși sunt subapreciați, în timp ce fetele care se joacă cu mașinuțe sunt apreciate (Wharton, 2012, 139).

Bem (1993) afirmă că „personalitatea de gen reprezintă atât un produs, cât și un proces. Personalitatea de gen reprezintă atât o colecție particulară de trăsături feminine și masculine, cât și o modalitate de construcție a realității care stă la baza trăsăturilor amintite” (Bem, 1993, 152). Datorită faptului că copiii sunt motivați să devină membrii competenți ai culturii din care fac parte, aceștia vor fi învățați să folosească instrumente pe care cultura din care fac parte le oferă pentru a ține sub control comportamentele oamenilor (Bem, 1993, 153).

Învățarea socială și abordările cognitive nu se exclud. Teoria învățării sociale pune accentul pe modul în care părinții și alte persoane răspund copiilor; în timp ce teoriile cognitive pun accentul pe eforturile copiilor de a da sens lumii care îi înconjoară (Wharton, 2012, 140).

3. *Teoria identificării*. Această abordare diferă de celelalte perspective. În primul rând, spre deosebire de învățarea socială și abordarea cognitivă, aceasta pune accentul pe gen, identitate de gen și sexualitate (Su, Rounds și Armstrong, 2009, 862). Teoria respinge ideea că comportamentele de gen sunt învățate prin întărire, imitare și reflexie. Teoria identificării pleacă de la premisa că cel puțin unele aspecte ale genului rezultă din procese psihologice inconștiente. Chodorow (1978) afirmă că identitatea de gen se formează pe parcursul copilăriei atunci când copilul își dezvoltă atașamentul emoțional față de părintele de același sex cu el. În societățile în care femeilor le revin, în principal, responsabilitățile de îngrijire ale copilului; copiii de ambele sexe își formează atașamentul emoțional față de mamă. În ciuda acestor legături, separația de mamă reprezintă un pas important în dezvoltarea copilului în ceea ce privește formarea identității sale de gen. Identitatea de gen constă în propriul său sens de sine al oamenilor în ceea ce privește încadrarea lor în categoria bărbaților sau a femeilor. Astfel, identitatea de gen conduce la identificarea cu părintele de același sex biologic. Prin această legătură, copiii au posibilitatea de a învăța ce înseamnă să fii femeie sau bărbat; motivând și susținând interesul lor în acest aspect al sinelui. Identitatea de gen reprezintă o forță puternică care va acționa pe parcursul întregii vieți. Copiii de sex masculin sunt forțați să își modifice identificarea cu mamele, cu cea a tatălui (Chodorow, 1978, 79).

De asemenea, în literatură se poate distinge două tipuri de paradigme: paradigma rolurilor de gen și paradigma identității rolurilor de gen.

a) *Paradigma rolurilor de gen*. Rolurile de gen sunt văzute ca entități care se pot modifica, spre deosebire de caracteristicile biologice. În contrast cu entitățile biologice, rolurile de gen sunt văzute drept entități psihologice și sociale. Paradigma rolurilor de gen conduce la concluzia că diferențele biologice cu privire la sex nu încurajează masculinitatea și feminitatea; acestea reprezentând construcții sociale care derivă din experiențe psihologice, sociale și biologice (Pleck, 1981, 202).

După părerea autorilor Levant și Rankin (2014), sexul este o variabilă dihotomică, în cadrul căreia o persoană poate fi femeie sau bărbat. În schimb, genul reprezintă o variabilă continuă, putând fi măsurat într-o varietate de modalități. De exemplu, genul poate fi măsurat drept un set de trăsături de personalitate stereotipice asociate cu fiecare dintre sexe, în termeni de adeziune la normele tradiționale masculine sau feminine. Atunci când o astfel de măsurare a genului are în vedere atât pe bărbați, cât și pe femei, va exista două distribuții (una pentru femei și una pentru bărbați). De asemenea, trebuie precizat că deși în majoritatea situațiilor bărbații vor înregistra un scor mai ridicat cu privire la variabilele asociate cu bărbații și masculinitatea, iar femeile vor înregistra un scor mai mare în ceea ce privește variabilele asociate cu femeile și feminitatea; se pot întâlni multe cazuri în care femeile vor înregistra un scor mai mare atunci când se aduce în discuție variabilele asociate cu bărbații și masculinitatea, și invers. Din această aserțiune, reiese foarte clar distincția dintre gen și sex (Levant & Rankin, 2014, 183-185).

b) *Paradigma identității rolurilor de gen*. Această abordare pornește de la ideea că persoanele au o nevoie psihologică puternică de a ajunge la o identitate cu privire la rolurile de gen și care să se potrivească cu sexul lor biologic; astfel că o dezvoltare optimă a personalității presupune că s-a ajuns la o identitate corectă în ceea ce privește rolurile de gen (Wharton, 2012, 92).

Această paradigmă pornește de la aceeași bază teoretică și filozofică ca și abordarea esențialistă a rolurilor de gen. Pleck (1981) consideră că paradigma identității rolurilor de gen este slab reprezentată de datele observate în cadrul studiilor cu privire la dezvoltarea personalității (Pleck, 1981, 32).

Spre deosebire de paradigma identității rolurilor de gen, paradigma rolurilor de gen evidențiază că rolurile de gen sunt de foarte multe ori contradictorii și neconsecvente, astfel că numărul persoanelor care deviază de la acestea este foarte ridicat. Devierea de la rolurile de gen, atât pentru femei, cât și pentru bărbați, conduce la condamnarea de către celelalte persoane și la consecințe psihologice negative. Datorită acestor consecințe negative, devierea de la standardele pe care le presupun rolurile de gen este improbabilă; ajungându-se la reconfirmarea unor astfel de roluri (Su, Rounds și Armstrong, 2009, 863).

Concluzii

În loc de concluzie se poate afirma că înțelegerile și credințele existente în cultura organizațională, dominant masculine, opun rezistență posibilităților de a găsi alternative care să echilibreze șansele de a promova în carieră atât pentru femei, cât și pentru bărbați. Cu cât o persoană se identifică mai mult cu normele și cultura promovate într-o instituție, cu atât este mai mare dificultatea acesteia de a vedea alternative. Astfel de persoane (care, de regulă, ocupă și poziții de conducere), socializate în cadrul culturii masculine, beneficiază cel mai mult de aranjamentele existente și au cel mai mult de pierdut în cazul schimbării practicilor existente din acest mediu. De exemplu, socializare de gen face ca femeile să-și însușească într-o proporție mult mai mare rolul de îngrijitor al familiei, dorindu-și, în măsura în care este posibil, echilibrarea vieții profesionale cu cea personală. Deși mediul academic poate fi descris ca un mediu flexibil din punctul de vedere al programului, acesta este și imprezvizibil, fapt care le pune în dificultate pe mame cu copii dependenți de îngrijire. Toate aceste aspecte conducând la dificultăți nu numai cu privire la promovare, ci și în ceea ce privește accesul pe piața forței de muncă a femeilor.

BIBLIOGRAPHY

Balahur, D. și Balahur Dobrescu, P. (2010) Women and Tehnological Education: An European Comparative Perspective. The 10 commands to the Policy Makers, în D. Balahur și P. Fadjukoff (eds.), *Women and Technological Education: An European Comparative Perspective. The 10 commands to the Policy Makers*. Iași: Editura Universității Alexandru Ioan Cuza Iași, 70-196.

Barber, B., Eccles, J. și Stone Margaret (2001) Whatever Happened to the Jock, the Brain, and the Princess? Young Adult Pathways Linked to Adolescent Activity Involvement and Social Identity. *Journal of Adolescent Research*, 16, 5, 429 – 455.

Bem, S. (1993) *The Lenses of Gender*. New Haven: Yale University Press.

Bourhis, R. (2009) *Stereotipuri, discriminare și relații intergrupuri*. Iași: Editura Polirom.

Chodorow, N. (1978) *The Reproduction of Mothering*. Berkeley: University of California Press.

Eccles, J. (2011) Gendered educational and occupational choices: Applying the Eccles et al. model of achievement-related choices. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 3, 195 – 201.

Eccles, J. și Wang, M. (2016) What motivates females and males to pursue careers in mathematics and science? *International Journal of Behavioral Development*, 40, 2, 100 – 106.

Eliot, L. (2011) *Creier roz, creier bleu*. București: Editura Trei.

European Commission (2013). She Figures 2012, Disponibil la http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/she-figures-2012_en.pdf. Accesat în 17 aprilie 2019.

Garner, P., Robertson, S. și Smith, G. (1997) Preschool children's emotional expressions with peers: The roles of gender and emotion socialization. *Sex Roles*, 36, 11, 675 – 691.

Howard, J. (2000) Social psychology of identities. *Annual Review of Sociology*, 26, 367 – 393.

Levant, R. și Rankin, T. (2014) The gender role socialization of boys to men. în Burke, R. și Major, D. (eds.) *Gender in Organizations. Are Men Allies or Adversaries to Women's Career Advancement?*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Lorber, J. (2011) Gendered and Sexed Brains. *Contemporary Sociology: A Journal of Reviews*, 40, 4, 405 – 409.

Lytton, H. și Romney, D. (1991) Parents' differential socialization of boys and girls: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 109, 267 – 296.

Maccoby, E. (1998) *The Two Sexes: Growing Up Apart, Coming Together*. Cambridge: Harvard University Press.

Neuenschwander, M., Vida, M., Garret, J. și Eccles, J. (2007) Parents' expectations and students' achievement in two western nations. *International Journal of Behavioral Development*, 31, 6, 594 – 602.

Pleck, J. (1981) *The Myth of Masculinity*. Cambridge: MIT Press.

Pomerleau, A., Bolduc, D., Malcuit, G. și Cossette, L. (1990) Pink or blue: Environmental stereotypes in the first two years of life. *Sex Roles*, 22, 5, 359 – 367.

Raley, S. și Bianchi, S. (2006) Sons, daughters, and family processes: Does gender of children matter? *Annual Review of Sociology*, 32, 401 – 421.

Su, R., Rounds, J. și Armstrong, P. (2009) Men and things, Women and people: A meta-analysis of sex differences in interests. *Psychological Bulletin*, 135, 6, 859 – 894.

Wharton, A. (2012) *The Sociology of Gender. An Introduction to Theory and Research*. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd.